

Våren vid Jönköping.

En fenologisk studie.

Af H. WILH. ARNELL.

Under min vistelse i Jönköping under åren 1882—1894 har jag vid vårutflykter i denna stads omgifningar sammanbragt en ganska stor samling af fenologiska anteckningar. Därvid bemödade jag mig under åren 1884—1893 särskildt om att så fullständigt som möjligt anteckna tiden för de vårföreteelser, som finnas upptagna på Meteorologiska Centralanstaltens formulär för växtfenologiska observationer; då dessa anteckningar på min begäran under våren 1894 fortsattes af Läroverksadjunkten A. EHN föreligga för flertalet af dessa företeelser 11-åriga anteckningar. Därtill kommer det ganska stora observationsmaterial, som jag under de nämnda åren samlat vid Jönköping äfven öfver andra vårföreteelser. En öfversikt öfver de nämnda fenologiska anteckningarne och öfver några resultat, som från dem vunnits, utgör ämnet för denna uppsats.

Våren börjar enligt gängse åsikt med blomningens början hos de i detta afseende tidigaste vårväxterna; dessa äro vid Jönköping hästhof, hassel, gråal och blåsippa. Angående snödroppen, hos hvilken blomningen börjar ännu tidigare än hos de nämnda växterna, kan det sättas i fråga, huruvida ej själfva början af dess blomning bör anses infalla under vintern, nämligen under den del af densamma, då dess makt börjar brytas af den allt högre på firmamentet stigande solen; snödroppens blomningsmaximum är däremot otvifvelaktigt en vårföreteelse. Löfsprickningens slut hos våra träslag anses allmänt utgöra vårens slutgräns mot sommaren, och har jag i öfverensstämmelse därmed afslutat min skildring af våren vid Jönköping vid tiden för löfsprickningen hos asken, det i detta hänseende senaste

af våra inhemska trädslag. Därvid må dock anmärkas, dels att jag antecknat ett trädslags löfsprickning vid den tid, då det börjar se löfvadt ut, hvilket ej innebär, att dess blad nått sin fulla utveckling, dels att skäl nog ock föreligger att förlägga vårens slut till tiden för aspens löfsprickning, då därigenom en för hela Sverige gemensam slutgräns för våren vinnes.

Min vårstudie afser mest tiden för *blomningens början* hos vårväxterna och har jag för en art antecknat, att den börjat blomma, då hos densamma blommor »slagit ut» i något större antal på en för arten normal växtplats, således ej på för densamma ovanligt varma eller ovanligt skuggiga och kalla ställen. Såsom af det följande synes har äfven medeltiden för *löfsprickningen* blifvit af mig angifven för ett ganska stort antal af träd och buskar

Det torde ej vara ur vägen att här nämna, att det från blomningens början hos en art till dess blomningsmaximum eller till den tid, då den genom blommornas mängd ger våren dess säregna fågring, dröjer mer eller mindre lång tid, olika hos olika växter. Hos hängeträden och *Prunus*-arterna börjar blomningsmaximum en eller annan dag efter blomningens början, hos andra växter, t. ex. hästhof, blå- och hvitsippor, lungradel o. s. v. dröjer det däremot en eller annan vecka, innan blomningsmaximum kan sägas ha börjat. Blomningsmaximums varaktighet växlar ock mycket, hos de förstnämnda växterna varar det föga öfver en vecka, hos de senare nämnda fortfar det mycket längre, 3—4 veckor, hos lungradeln ännu längre. Tyvärr har jag dock ej gjort några mera ingående anteckningar i denna fråga vid Jönköping.

I det följande kalendariet har jag medtagit alla de vilda och allmännare odlade vårväxter, öfver hvilka jag vid Jönköping gjort så pass många anteckningar, att jag för dem kunnat åtminstone tillnärmelsevis beräkna

medeltiden för blomningens början eller för löfsprickningen. Några växter, som upptagits i min uppsats »Våren vid Upsala» (Bot. Not. 1814, sid. 241—266) hafva här ej medtagits, emedan de af det föreliggande observationsmaterialet att döma vid Jönköping börja blomma först efter den tid, till hvilken vårens slut där blifvit förlagd; sådana växter äro *Anthriscus silvestris*, *Chenopodium Bonus Henricus* och *Scorzonera humilis*. Andra otvifvelaktiga vårväxter, som finnas vid Jönköping, saknas i kalendariet, emedan jag om dem ej gjort några eller otillräckliga anteckningar; så är t. ex. fallet med *Arctostaphylus officinalis*, flera *Carex*-arter, *Crocus sativus*, *Draba muralis*, *Geranium lucidum*, *Myosotis versicolor*, *Plantago media*, *Pyrus communis* o. s. v., hvilka här nämnas för att på dem rikta särskild uppmärksamhet hos de naturvänner, som möjligen vilja i en framtid fullständiga min vårstudie öfver Jönköpingstrakten.

Vid de vårföreteelser, vid hvilka jag förfogat öfver observationer från 5 eller flera år, har jag beräknat medeltiden för deras infallande och nöjt mig med de så vunna medeltalen. Vid de andra företeelserna har jag förfarit på följande sätt. Med ledning af den beräkning af vårens utvecklingsgång under de olika åren, hvars resultat synas här nedan i tabellerna 1 och 2, korrigerade jag de enskilda observationerna till normaltid. Såsom ett exempel på, huru jag härvid förfarit, må anföras *Carex ericetorum*; denna började blomma $13\frac{3}{4}$ 1884, under hvilket år våren vid denna tid var 13 dar tidigare än under en normal vår; en korrektion till normalt看 ger då $26\frac{3}{4}$; samma växts blomning började år 1888 $17\frac{3}{5}$, hvilket genom korrektion med — 19 dar ger $28\frac{3}{4}$; mediet af dessa två korrigerade värden blir $27\frac{3}{4}$. Till kontroll af de genom sådana korrektioner vunna resultaten har jag gått tillbaka till mina originalanteckningar för att utröna, hvilka de företeelser, för hvilka jag fastställt medeltiden, äro, som enligt mina anteck-

ningar varit liktidiga med den företeelse, hvars medeltid jag sökte. Mycket ofta blefvo härigenom de genom korrektionsmetoden erhållna resultaten bekräftade. Detta har dock ej alltid varit fallet, hvilket står i samband med det förhållandet, att företeelser, som på ett ställe under ett år äro liktidiga, ofta på samma ställe ej äro det under andra år; ordningsföljden mellan de fenologiska företeelserna kan växla ganska mycket på ett ställe under olika år. På en sådan växling har jag i min uppsats om våren vid Upsala gifvit några exempel; här må tilläggas ett par ur högen tagna exempel från Jönköping. Så började enligt mina anteckningar blomningen 1892 samtidigt $^{10}/_4$ hos vårdraba, asp, vårfryle och jordrefva, medan den normalt börjar hos asp 6 dar, hos vårfryle 10 dar och hos jordrefva 15 dar senare än hos vårdraba; den $^9/_5$ 1892 började blomningen samtidigt hos vårbrodd, gullvifva och gökvele, medan den normalt börjar hos gullvifva 3 dar och hos gökvele 14 dar senare än hos vårbrodd. Denna växling af ordningsföljden under olika år gör äfven, att man ej genom observationer från enstaka år kan med säkerhet sluta till den normala ordningen mellan de fenologiska företeelserna på ett ställe. Härtill krävas fleråriga observationer. Från ordningsföljden på ett ställe i Sverige kan man ej heller obetingadt sluta till en lika ordningsföljd på ett annat ställe, äfven om detta är ganska närliggande. I stort sedt är nog de fenologiska företeelsernas ordningsföljd ganska likartad öfver hela Sverige, men ganska många olikheter finnas ock i detta hänseende. På sådana olikheter mellan Upsala å ena sidan och Gefle och Karlskrona å den andra sidan har jag anfört exempel i min uppsats om våren vid Upsala; här må några exempel på sådana olikheter mellan Jönköping och Upsala lämnas.

Medeltiden för blomningens början eller löfsprickningen (den senare utmärkt med **bl.**) är hos

A) <i>Hästhof</i>	vid Jönköping	$\frac{22}{3}$,	vid Upsala	$\frac{5}{4}$;
Hassel	»	$\frac{26}{3}$,	»	$\frac{30}{3}$;
Gråal	»	$\frac{28}{3}$,	»	$\frac{3}{4}$;
Blåsippa	»	$\frac{29}{3}$,	»	$\frac{4}{4}$;
B) <i>Hvitsippa</i>	»	$\frac{10}{4}$,	»	$\frac{27}{4}$;
Asp	»	$\frac{16}{4}$,	»	$\frac{22}{4}$;
Tärpil	»	$\frac{17}{4}$,	»	$\frac{19}{4}$;
Sälj	»	$\frac{20}{4}$,	»	$\frac{18}{4}$;
Vårfryle	»	$\frac{20}{4}$,	»	$\frac{25}{4}$.
C) <i>Kabbellek</i>	»	$\frac{1}{5}$,	»	$\frac{14}{5}$;
Hägg bl.	»	$\frac{3}{5}$,	»	$\frac{9}{5}$;
Gullvifva	»	$\frac{8}{5}$,	»	$\frac{7}{5}$;
Björk bl.	»	$\frac{10}{5}$,	»	$\frac{12}{5}$.
D) <i>Smultron</i>	»	$\frac{13}{5}$,	»	$\frac{27}{5}$;
Ask	»	$\frac{19}{5}$,	»	$\frac{19}{5}$;
Surkörs	»	$\frac{19}{5}$,	»	$\frac{23}{5}$;
Hägg	»	$\frac{22}{5}$,	»	$\frac{23}{5}$.

I hvarje af grupperna A—D är den förstnämnda växten den vid Jönköping tidigaste, men vid Upsala den senaste. Till dessa exempel har jag valt företeelser, hvilkas beräknade normala tider grunda sig på så pass mångåriga observationer, att tvifvel om verkligheten af de omkastningar i ordningsföljden, som förestående jämförelse utvisar, ej bör kunna finnas. Hufvudsumman af det ofvan anförda blir, att man nog i många fall kan tillnärmelsevis beräkna de fenologiska företeelsernas ordningsföljd äfven på andra sätt, men att den tillförlitligaste metoden dock är medeltal från mångåriga, fullt jämförliga observationer.

Det skulle blifva allt för mångordigt att i det följande växkalendariet i alla fall redogöra för de fakta, hvarpå det är grundadt; detta har jag gjort endast i de fall, där medeltal från fleråriga observationer förelegat.

Vårens normala utvecklingsgång vid Jönköping.

Det följande värmekalendariet afser, där ej annat an- gifves, tiden för blomningens början; där det afser löf- sprickningen utmärkes detta med **bl.** efter växtens namn. Vid de företeelser, vid hvilka jag har förfogat öfver observationer från flera än 4 år, har jag angifvit antalet af de till grund för medeltalet liggande observationerna samt den tidigaste och den senaste af dessa observatio- ner; så betyder t. ex. vid hästhofven (²²/₃): 1) med. 11 medeltal från 11 år; 2) extr. ⁶/₃ 1887—¹⁵/₄ 1888 de ob- serverade extrema tiderna för blomningens början. Ar- terna äro stundom kollektiva, så t. ex. *Viola canina*, *Alchemilla vulgaris* o. s. v. Beträffande de svenska namnen har jag i hufvudsak följt AUG. LYTTEKENS' Växt- namnsförteckning enligt binärt system¹⁾, i hvilken förf. lämnar en öfversikt af de resultat, hvartill han genom sina grundliga forskningar öfver de svenska växtnamnen kommit. Odlade växter utmärkas genom tillägget odl. efter växtens namn, de växter, för hvilka tiden för blomningens början kunnat blott approximativt anges, genom tillägget appr.

Mars.

18. Snödroppe, *Galanthus nivalis*, odl.; med. 7; extr. ¹/₂ 1883—³⁰/₃ 1886 och 1889. De anteckningar, hvarpå min beräkning af medeltiden för blomningens början hos denna växt grunda sig, afse i några fall den tidigaste dagen, på hvilken jag under året i fråga sett den blomman, hvilket ej säkert innebär, att den först denna dag börjat blomma. En fortsatt undersökning af medeltiden för början af snödroppens blomning kommer sannolikt att resultera i ett tidigare datum, än det här ofvan angifna.

¹⁾ Ett i bokhandeln för ett pris af 1 kr. tillgängligt särtryck ur samme författares stora arbete »Svenska växtnamn», sid. 1705—1741.

22. Hästhof, *Tussilago farfara*, med. 11, extr. $\frac{6}{3}$ 1887— $\frac{15}{4}$ 1888; enstaka utslagna blomkorgar ha antecknats redan den 7 februari 1890, under hvilket år den mera allmänna blomningen likväl börjat först 15 mars, och 25 februari 1882, under hvilken blida vinter utslagen hästhof sades ha blifvit påträffad i Grenna på julaftonen 1881.

26. Hassel, *Corylus avellana*, med. 11; extr. $\frac{13}{2}$ 1884— $\frac{28}{4}$ 1888; antecknad såsom blommande, antagligen i undantagsfall, redan 29 januari 1882.

28. Gråal, *Alnus incana*, med. 10; extr. $\frac{4}{3}$ 1887— $\frac{22}{4}$ 1888; våren 1891 voro hanhängena förfrusna, så att de ej kommo till blomning, hos gråal och klibbal.

29. Blåsippa, *Anemone hepatica*, med. 9; extr. $\frac{10}{3}$ 1894— $\frac{24}{4}$ 1888.

April.

4. Klibbal, *Alnus rotundifolia* (A. glutinosa); med. 7; extr. $\frac{10}{3}$ 1894— $\frac{1}{5}$ 1888. Blomningen börjar senare hos klibbalen än hos gråalen; detta torde stå i samband därmed, att den förra är en sydlig och den senare en nordlig art. Det finnes nämligen flera exempel därpå, att af närsläktade arter med olika latitudsutbredning blomningen under för öfrigt lika förhållanden börjar tidigare hos den nordliga arten; ett exempel i stort härpå lämna halfgräSENS och gräSENS familjer, inom hvilka den förra, nordliga familjens arter i allmänhet blomma tidigare än arterna af den senare, mera sydliga familjen.

10. Hvitsippa, *Anemone nemorosa*; med. 11; extr. $\frac{28}{3}$ 1894— $\frac{1}{5}$ 1888. — Lungradel eller lungört, *Pulmonaria officinalis*; appr. — Gullvårling eller enkel vårlök, *Gagea lutea*. — Vårdraba, *Draba verna*.

14. Rönnspirea, *Spiraea sorbifolia*; odl., bl.

15. Luktviol, *Viola odorata*, odl. — Källertibast,

Daphne mezereum. — Tatartry, *Lonicera tatarica*, odl., bl., appr. — Krusbär eller Krusrisp, *Ribes grossularia*, bl.

16. Darrasp, *Populus tremula*; med. 11; extr. $\frac{24}{3}$ 1894— $\frac{13}{5}$ 1888. — Måbär, *Ribes alpinum*, bl.; med. 6; extr. $\frac{26}{3}$ 1882— $\frac{13}{5}$ 1888.

17. Tärpil, *Salix babylonica* (S. acutifolia), odl. — Fjällvätta eller vätteros, *Lathraea squamaria*.

18. Tufdun, *Eriophorum vaginatum*; med. 5; extr. $\frac{9}{4}$ 1887— $\frac{4}{5}$ 1880.

19. Backvippa *Anemone pulsatilla* (Pulsatilla vulgaris); med. 8; extr. $\frac{6}{4}$ 1884— $\frac{2}{5}$ 1888. — Lillnunne, *Corydalis intermedia* (C. fabacea), appr. — Drufhyll, *Sambucus racemosa*, odl. bl., appr.

20. Sälgvide, *Salix caprea*; med. 10; extr. $\frac{7}{4}$ 1884 — $\frac{13}{5}$ 1888, — Vårfryle, *Luzula pilosa*; med. 8; extr. $\frac{8}{4}$ 1884— $\frac{30}{4}$ 1888; protogyn. — Backbränna, *Stenophragma thalianum* (Arabis thaliana). — Guldrips, *Ribes aureum*, odl., bl., appr.

21. Svalsola eller svalört, *Ranunculus ficaria* (Ficaria ranunculoides); med. 5; extr. $\frac{10}{4}$ 1884— $\frac{3}{5}$ 1891. — Gullpudra, *Chrysosplenium alternifolium*. — Arabis, *Arabis albidia*, odl.

23. Scilla, *Scilla sibirica*, odl., appr.

25. Bergalm, *Ulmus scabra* (U. montana) odl.; med. 11; extr. $\frac{12}{4}$ 1884— $\frac{17}{5}$ 1888. — Skräkon eller kråkbär, *Empetrum nigrum*, appr. — Gulsippa, *Anemone ranunculoides*. — Myskdässa, *Adoxa moschatellina*. — Buskviol, *Viola hirta*. — Svartvide, *Salix nigricans*, appr. — Jordrefva, *Glechoma hederacea*; med. 7; extr. $\frac{10}{4}$ 1892— $\frac{7}{5}$ 1886.

27. Mostarr, *Carex ericetorum*.

Maj.

1. Kabbelek, *Caltha palustris*; med. 11; extr. $\frac{15}{4}$ 1894— $\frac{17}{5}$ 1888. — Balsampoppel, *Populus balsamifera*,

odl. — Påsknarciss, *Narcissus pseudonarcissus*, odl. — Skogsbrässa, *Cardamine silvatica*.

2. Fältfryle, *Luzula campestris*.

3. Skogshägg, *Prunus padus*, bl.; med. 11; extr. $^{12}/_4$ 1894— $^{19}/_5$ 1888. — Vinrips eller röda vinbär, *Ribes rubrum*, bl. — Flikprisa, *Veronica triphyllos*, appr. — Vårstarr, *Carex caryophyllacea*. (C. *præcox*) appr.

4. Harsyrling, *Oxalis acetosella*; med. 5; extr. $^{26}/_4$ 1893— $^{7}/_5$ 1886 och 1891. — Blåpärling eller pärlhyacint, *Muscari botryiodes*, odl. — Murgrönprisa, *Veronica hederifolia*, appr. — Vårmera, *Potentilla verna*, appr. — Lärk, *Larix decidua*, odl., bl.

5. Vårbrodd, *Anthoxanthum odoratum*, märkena, efter hvilkas utveckling blomningstidens början bestämts, framträda 3—4 dar före ståndarne.

6. Hundviol, *Viola canina* sens. lat.; med. 6; extr. $^{26}/_4$ 1893— $^{11}/_5$ 1884. — Skogsmå eller måbär, *Ribes alpinum*; med. 5; extr. $^{28}/_4$ 1882— $^{19}/_5$ 1883. — Spetslönn, *Acer platanoides*. — Vårsola, *Ranunculus auricomus*. — Vårärve, *Cerastium semidecandrum*, appr. — Rödräcka, *Saxifraga cordifolia*, odl., appr.

7. Myrpor, *Myrica gale*, appr. — Lundvårling, *Gagea spathacea*, appr. — Bandvide, *Salix aurita*, appr. — Ädelnunne, *Corydalis nobilis*, odl.

8. Gullvifva, *Primula veris*; med. 11; extr. $^{20}/_4$ 1894 — $^{24}/_5$ 1888. — Fälttöga, *Myosotis stricta*, appr. — Hagtorn, *Crataegus oxyacantha*, odl., bl.

9. Häcksyrén, *Syringa vulgaris*, odl., bl.; med. 11; extr. $^{20}/_4$ 1894— $^{19}/_5$ 1886 och 1888. — Rönn, *Sorbus aucuparia*, bl.; med. 11; extr. $^{20}/_4$ 1894— $^{20}/_5$ 1888. — Gråoxel, *S. suecica*, odl., bl. och hvitoxel, *S. Aria*, odl., bl., appr.

10. Björk, *Betula alba*, bl.; med. 11; extr. $^{20}/_4$ 1894 — $^{19}/_5$ 1888; glas- och vitbjörk äro enligt min erfarenhet liktidiga. — Åkerviol, *Viola arvensis* och kärrviol, *V. palustris*. — Daggkåpa, *Alchemilla vulgaris* sens. lat.

— Mustippa, *Myosurus minimus*, appr. — Herdelomme, *Capsella bursa pastoris*, appr.

11. Gråal, **bl.**; med. 11; extr. $\frac{22}{4}$ 1894— $\frac{19}{5}$ 1888. — Hassel, **bl.**; med. 11; extr. $\frac{22}{4}$ 1894— $\frac{23}{5}$ 1888. — Hästkastanj, *Aesculus hippocastanum*, odl., **bl.**; med. 11; extr. $\frac{22}{4}$ 1894— $\frac{23}{5}$ 1888. — Myrpor, **bl.**, appr.

12. Blåslingon eller blåbär, *Myrtillus nigra*. — Åkerleta, *Lithospermum arvense*.

13. Skogssmultron, *Fragaria vesca*; med. 11; extr. $\frac{23}{4}$ 1894— $\frac{3}{6}$ 1888. — Lejontand eller maskros, *Taraxacum officinale*, sens. lat.; med. 7; extr. $\frac{24}{4}$ 1887— $\frac{27}{5}$ 1884. — Klibbal, **bl.**; med. 10; extr. $\frac{22}{4}$ 1894— $\frac{24}{5}$ 1888. — Spetslön, **bl.**; med. 10; extr. $\frac{27}{4}$ 1894— $\frac{25}{5}$ 1885. — Björk. — Trädgårdstulpan, *Tulipa Gesneriana*, odl. — Ängsdun, *Eriophorum angustifolium*, appr. — Styfmorsviol, *Viola tricolor*.

15. Bergalm, **bl.**; med. 11; extr. $\frac{24}{4}$ 1894— $\frac{24}{5}$ 1885 och 1888.

16. Sykomorlön, *Acer pseudoplatanus*, odl. — Guldrips, *Ribes aureum*, odl. — Fältprisa, *Veronica arvensis*. — Vårprisa, *V. verna*, appr.

17. Vinrips eller röda vinbär, odl.

19. Ask, *Fraxinus excelsior*; med. 11; extr. $\frac{1}{5}$ 1894— $\frac{30}{5}$ 1888. — Surkörs, *Prunus cerasus*, och Sötkörs, *Pr. avium*, odl., **bl.**; med. 11; extr. $\frac{28}{4}$ 1894— $\frac{29}{5}$ 1885; anteckningarna om tiden för dessa två växters löfsprickning och blomning ha ej hållits i sär, då de snarast äro liktidiga (blomningen af sötkörs börjar högst en eller annan dag tidigare), och då de helt säkert af flertalet andra observatörer ej särskiljas. — Skogslind, *Tilia cordata* (T. europæa), odl., **bl.**; med. 10; extr. $\frac{4}{5}$ 1894— $\frac{30}{5}$ 1885. — Gökvele, *Lathyrus montanus* (Orob. tuberosus); med. 5; extr. $\frac{6}{5}$ 1882— $\frac{3}{6}$ 1888. — Äpple, *Pyrus malus*, odl., **bl.**; med. 10; extr. $\frac{28}{4}$ 1894— $\frac{26}{5}$ 1892.

20. Knylbräcka, *Saxifraga granulata*; med. 11; extr. $\frac{10}{5}$ 1894— $\frac{3}{6}$ 1888. — Slån, *Prunus spinosa*: med.

5; extr. $\frac{4}{5}$ 1883— $\frac{27}{5}$ 1886. — Skuggtristron eller svarta vinbär, *Ribes nigrum*, odl. — Sommargyllen, *Barbarea lyrata* (B. vulgaris), appr. — Bok, *Fagus sylvatica*, odl., bl. — Rödkräkla, *Andromeda polifolia*.

21. Surkörs och sötkörs, odl., med. 11; extr. $\frac{1}{5}$ 1894— $\frac{6}{6}$ 1888. — Rosenaprikos, *Prunus triloba*, odl. — Skatnäbba, *Erodium cicutarium*, appr.

22. Hägg; med. 11; extr. $\frac{9}{5}$ 1894— $\frac{4}{6}$ 1888. — Plommon, *Prunus domestica*, odl. — Spetsgro, *Plantago lanceolata*. — Fårkummer, *Geum rivale*. — Stentjydron eller oxbär, *Cotoneaster integerrimus*, appr.

23. Asp, bl.; med. 11; extr. $\frac{20}{5}$ 1894— $\frac{3}{6}$ 1888 — Fjälltry, *Lonicera alpigena*, odl.

24. Knölsola, *Ranunculus bulbosus*. — Drufhyll, *Sambucus racemosa*, odl.

25. Ormtrollon, *Actæa spicata*. — Svalskela, *Chelidonium majus*.

26. Sommarek, *Quercus robur*, bl.; med. 11; extr. $\frac{13}{5}$ 1894— $\frac{4}{6}$ 1888. — Blodrotsmura, *Potentilla erecta*; med. 5; extr. $\frac{18}{5}$ 1882— $\frac{3}{6}$ 1884. — Mjölkramsel, *Polygala vulgaris*. — Skogsspira, *Pedicularis silvatica*. — Tatartry, *Lonicera tatarica*, odl., och Bentry, *L. xylosteum*, appr.

27. Rödklöfver, *Trifolium pratense*; med. 5; extr. $\frac{14}{5}$ 1892— $\frac{3}{6}$ 1884. — Trädkaragan, *Caragana arborescens*, odl. — Teprisa, *Veronica chamædryis*. — Timjanprisa, *V. serpyllifolia*. — Ängsbrässma, *Cardamine pratensis*. — Bäckbrässma, *C. amara*. — Luddbränna, *Arabis hirsuta*, appr.

28. Äpple; med. 11; extr. $\frac{12}{5}$ 1894— $\frac{12}{6}$ 1888. — Särlåka, *Sanicula europæa*. — Parkolvon, *Viburnum lantana*, odl. — Skogsggran, *Picea excelsa*, appr. — Surberberis, *Berberis vulgaris*. — Ramslök, *Allium ursinum*. — Sandnarv, *Arenaria serpyllifolia*, appr.

29. Ask, bl.; med. 9; extr. $\frac{16}{5}$ 1890— $\frac{4}{6}$ 1885. — Häckvicka, *Vicia sepium*. — Dvärgnäfva, *Geranium pu-*

sillum. — Kattfot, *Antennaria dioica*. — Lökskälle. *Alliaria officinalis*, appr.

Förutom de nämnda växterna kan man få se äfven några andra, som vid Jönköping blomma under våren, nämligen några arter, som blommat på senhösten och som i ett större eller mindre antal individ ej förfrusit: dessa individer kunna då utveckla nya blommor under vintern och våren, om väderleken blir därför gynnsam. Vintern 1881—1882 synes ha varit ovanligt lämpad för en sådan öfvervintring, då jag under den samma uti januari månad såg blommande individ af *Capsella*, *Lamium purpureum*, *Poa annua*, *Thlaspi arvense*, *Stellaria media* och *Vinca minor*; af de flesta af dessa växter har jag sedan sett blommande individ äfven under vårtid; detta har oftast varit fallet med *Stellaria media*.

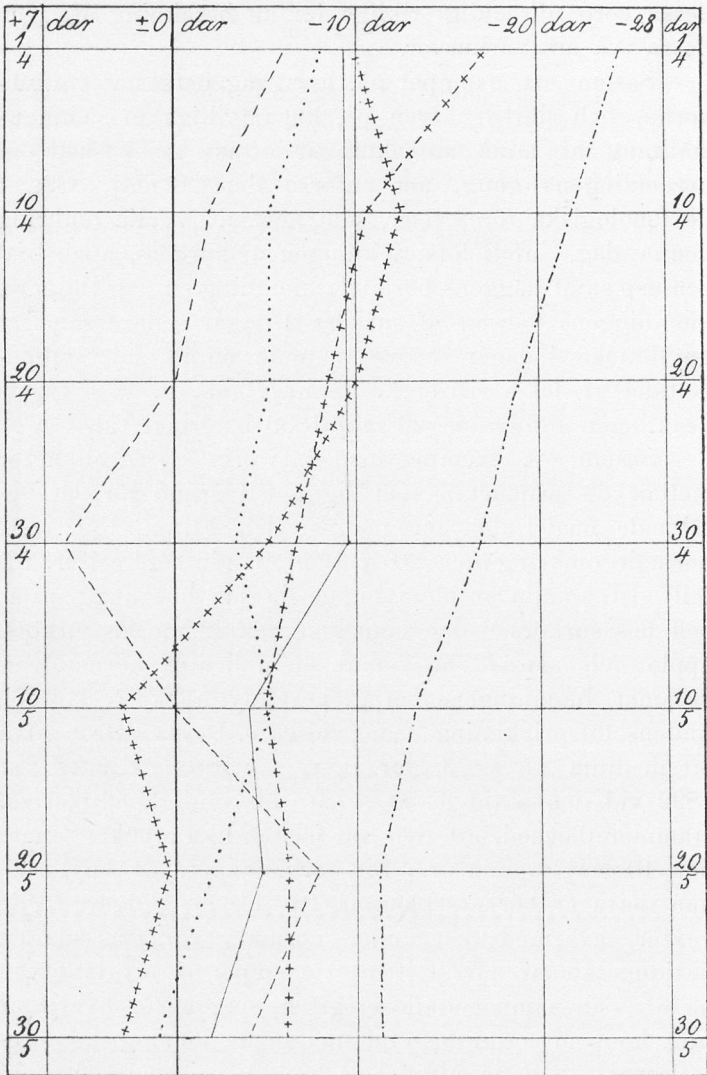
Jämförelse af vårens utvecklingsgång vid Jönköping under åren 1882—1894.

Till belysning af de växlingar, som våren kan uppvisa allt efter olika år vid Jönköping, har jag för åren 1882—1894 beräknat kurvorna för vårens utvecklingsgång under hvar och ett af dessa år under april och maj månader (Tabell 1 och 2). Genom kurvorna anges, huru många dagar tidigare (+) eller senare (—) de fenologiska företeelser infallit under året i fråga, som normalt infalla omkring 1, 10, 20, 30 april och 10, 20, 30 maj. För vårarne under åren 1884—1894 voro dessa kurvor särskildt lätta att beräkna, då jag från dessa år hade att förfoga öfver ett ganska rikt material af fullt jämförliga observationer, nämligen anteckningarne öfver de företeelser, som på Meteorologiska Centralanstaltens formulär föreslagits till observation; och det är uteslutande dessa anteckningar, som legat till grund för de nämnda årens vårkurvor. En undersökning af mina våranteckningar från 1882 och 1883 visade därtill, att

dessa voro tillräckligt rikliga för en beräkning af äfven dessa två års vårkurvor.

Såsom ett exempel på, huru jag beräknat vårkurvorna, och därtill äfven på, huru tydligt en sammanställning af mina anteckningar oftast ge besked om utvecklingens gång, må anföras den 20 maj 1889; af de fenologiska företeelser, som normalt infalla omkring denna dag, inföll löfsprickningen af surkörs, apel, lind och asp samt häggens börjande blomning en dag tidigare, blomningens början af surkörs 2 dagar senare samt af knylbräcka 4 dagar senare än under en normal vår; medeltalet af dessa siffror är närmast noll, d. v. s. vårutvecklingen inföll den 20 maj 1889 i normal tid.

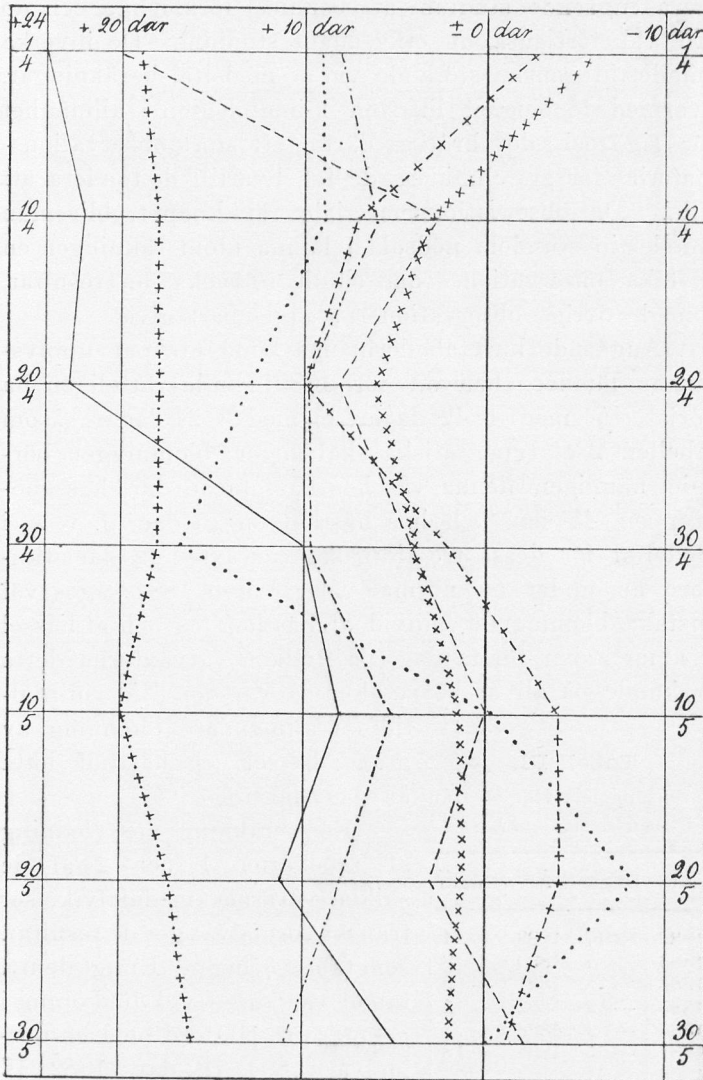
Såsom ett exempel med betydligt större olikheter mellan de primärtal, som ligga till grund för det beräknade medeltalet, må nämnas den 20 maj 1892. Af normalt omkring den 20 maj infallande företeelser, inföll sistnämnda år blomningens början hos hägg 5 dar och hos surkörs 6 dar samt löfsprickningen hos surkörs, äpple och asp 7 dar senare än under en normal vår, däremot blomningens början hos knylbräcka 5 dar och lindens löfsprickning 1 dag tidigare. Dessa siffror gifva ett medium af — 3 dar, d. v. s. vårutvecklingen var 1892 vid denna tid 3 dar senare än vanligt, hvilket väl stämmer därmed, att den var nästan lika mycket senare den 10 maj samma år. Det förhållandet, att knylbräckan detta år började blomma 10—11 dar tidigare än de växter, hvarmed den under normala vårar är snarast liktidig, lämnar därtill ett nytt exempel på, att det äfven på ett och samma ställe ej gifves någon för hvarje år fullt konstant ordningsföljd mellan de fenologiska företeelserna. Sådana afvikelser från den normala utvecklingsgången äro, såsom det redan af denna uppsats framgår, mycket vanliga vid de fenologiska företeelserna. Dessa afvikelser, som vid första ögonkastet te sig nyckfulla och regellösa, komma dock helt visst vid ett

Tabell I. Värens utvecklingsgång.

1883 ———; 1885 - - - -; 1886; 1888 - . - .;

1889 + + + +; 1891 + - + - + -.

Tabell II. Vårens utvecklingsgång.

1882 ———; 1884; 1887 - - - -; 1890 - . - . - . ;
 1892 + - + - + - ; 1893 × × × ×; 1894 + . + . + . .

mera ingående studium att befinnas förklarliga och de äro väl förtjänta af ett sådant studium. De inverka emellertid ganska störande vid de medeltalsberäkningar, hvarmed fenologien likasom klimatologien i allmänhet rör sig, och det kräfvdes därför ett stort observationsmaterial för att eliminera de fel, hvartill de tendera att leda. Då observationsmaterialet är knappt, blir man emellertid stundom nödsakad lämna utom räkningen en enstaka observation, som skulle förrycka det resultat, som de övriga observationerna uppenbart giva.

Angående kurvtabellerna må ännu ett par upplysningar lämnas. Kurvan för 1882 skulle rätteligen ha börjat ($\frac{1}{4}$) med + 42 dagar, ej med + 24 dagar, såsom tabellen 2 af typografiska skäl anger; blomningen började nämligen denna vår hos hasseln 56 dar, hos snödroppen 45 dar och hos hästhofven 25 dar (d. v. s. i medeltal för dessa tre tidigaste vårväxter 42 dar) tidigare än under en normal vår. Våren 1884 sågos väl enstaka blommande individ af hästhof $\frac{10}{2}$ och af hassel $\frac{14}{2}$, men den första dag, på hvilken vårväxterna detta år kunde på allvar börja blomma var den $\frac{16}{3}$, vid hvilket tid en allmännare blomning av gråal, hassel och hästhof detta

Tabell III.

Vårens medelafvikelse från en normal vår.

År	Dagar	År	Dagar
1882	+ 17	1889	- 4
1883	- 7	1890	+ 8
1884	+ 5	1891	- 9
1885	- 2	1892	+ 1
1886	- 4	1893	+ 1
1887	+ 5	1894	+ 18
1888	- 17		

år först iaktogs.

En beräkning med ledning af tabellerna 1 och 2 af de skilda vårarnes medelafvikelser från en normalvår ger de resultat, som tabell 3 anger. Enligt denna tabell var våren vid Jönköping i genomsnitt jämförd med en normalvår 1894 18 dar, 1882 17 dar, 1890 8 dar samt 1884 och

1887 5 dar tidigare, däremot 1888 17 dar 1891 9 dar, 1883 7 dar samt 1886 och 1889 4 dar senare; blott 1885, 1892 och 1893 var våren i genomsnitt normal.

Emellertid kan en och samma vår under sina olika delar växla ganska mycket, såsom synes af tabellerna 1 och 2. De tidiga vårarne 1894 och 1890 voro emellertid hela tiden ganska likartade, den förra våren med en växling blott mellan +20 och +16 dar, den senare våren med en växling mellan +11 och +5 dar. Så mycket större var vårens växling 1882, nämligen mellan +42 dar vid de tidigaste vårväxterna och blott +5 dar vid de senaste (omkring $^{30/5}$). Våren 1884 var blott med afseende på aprilväxterna tidig, tidigast +17 dar ($^{30/4}$), under maj däremot normal med ett försenadt skede (-9 dar) omkring den 20 maj och 1887 voro endast de första vårväxterna ovanligt tidiga (+19 dar), hvarefter afvikelserna från en normalvår växlade blott mellan +8 dar i april och -2 dar ($^{30/5}$).

På tal om tidiga vårar vid Jönköping må nämnas en uppsats af J. E. ZETTERSTEDT Den tidiga våren 1878 (Bot. Not. 1878, sid. 81—83), hvari omtalas, att vid Jönköping vårarne 1868 och 1878 varit ovanligt tidiga, åren 1867 och 1877 däremot mycket sena. Detaljer, som kunde gifva en ledning till att bedöma, huru pass tidiga och sena dessa vårar varit, innehåller uppsatsen dock ej förutom vid våren 1878, från hvilken han omtalar de växter, som han sett »i full blomma» vid en exkursion den 30 april; då bland dessa *Taraxacum*, *Viola palustris* och *V. tricolor* befinna sig, visar detta, att våren 1878 under den del af våren, hvarifrån dessa uppgifter härstamma, varit minst två veckor tidigare än under en normal vår.

De sena vårarne äro alla lika däruti, att den största förseningen infaller vid vårens början, hvarefter förseningen blir allt mindre mot dess slut, då den till och med hos de mindre sena vårarne helt upphör. Så var förseningen våren 1888 — 25 — — 19 dar vid aprilväxterna mot blott — 17 — — 11 dar vid majväxterna, 1891 — 17 dar vid de första vårväxterna mot — 6 dar

vid de sista, 1883 — 10 — — 9 dar i april mot — 5 — — 2 dar i maj, 1886 — 8 dar $\frac{1}{4}$, mot + 1 dag $\frac{30}{5}$ och 1889 — 10 — — 12 dar i början af april mot + 0 — + 3 dar i maj.

Af de 3 i genomsnitt nästan normala vårarne väx-
lade våren 1885 mellan — 8 dar ($\frac{20}{5}$) och + 6 dar ($\frac{30}{4}$),
våren 1892 mellan — 4 dar ($\frac{10-20}{5}$) och + 10 dar ($\frac{20}{4}$)
samt våren 1893 mellan — 6 dar ($\frac{1}{4}$) och + 6 dar ($\frac{20}{4}$).

Undersökningen af det nära sambandet mellan tem-
peraturens och vårutvecklingens växlingar under de
skilda åren skulle nog haft sitt intresse; jag har dock
tyvärr saknat tid till en sådan undersökning.

Tabell 4 afser att visa de största afvikelserna under
åren 1882—1894 vid Jönköping från en normal vår un-

Tabell IV.

Största afvikelserna från ett normalår har nedanstående
dagar varit:

Dag	+	År	—	År	Varitations- storlek
$\frac{1}{4}$	42 dar	1882	25 dar	1888	67 dar
$\frac{10}{4}$	22 »	»	25 »	»	47 »
$\frac{20}{4}$	23 »	»	19 »	»	42 »
$\frac{30}{4}$	18 »	1894	17 »	»	35 »
$\frac{10}{5}$	20 »	»	13 »	»	33 »
$\frac{20}{5}$	17 »	»	11 »	»	28 »
$\frac{30}{5}$	16 »	»	11 »	»	27 »

der denna årstids olika delar. Af tabell 4 framgår
att tidsrymden mellan extremerna är störst (67 dar)
vid de första vårväxterna och att den blir mindre ju
längre våren framskrider, så att den vid löfsprickning-
ens slut är blott 27 dar. Detta stämmer väl med den
erfarenhet, som jag förut gjort vid fenologiska observa-
tionsserier, då de varit tillräckligt mångåriga.

*

*

*

Det är alltid af intresse att genomgå gamla dagboksanteckningar, då därvid många minnen upplifvas. Detta har i mycket hög grad varit fallet vid min genomgång af de våranteckningar från Jönköping under åren 1882—1894, som legat till grund för denna uppsats. Därvid har nämligen för mig upplifvats de många angenäma minnena af mina vandringar under vartid i Jönköpings fagra omgifningar i och för studiet af växtvärldens uppvaknande ur sin vinterdvala. Och får jag nu, innan jag slutar uppsatsen, uttala den förhoppningen, att den måtte i någon mån bli till nöje och gagn för de naturvänner, som äro hemma i den här beskrifna bygden, och än mera att dessa naturvänner af densamma måtte känna sig manade att fullständiga det af mig gjorda utkastet i de många hänseenden, i hvilka detta vore önskligt. Jag tänker härvid t. ex. på kalendariets komplettering med de vid Jönköping förekommande vårväxter, om hvilka jag saknat anteckningar, kontroll af detaljerna i mitt kalendarium särskildt i de fall, där jag antydtt, att mina resultat varit svagt grundade, en utredning af varaktigheten af den tid, under hvilken de olika vårväxterna dominera genom sin blomning o. s. v.

Släktregister.

Acer $\frac{6}{5}$, $\frac{13}{5}$, $\frac{16}{5}$.	Arabis $\frac{20}{4}$, $\frac{21}{4}$, $\frac{27}{5}$.
Actæa $\frac{25}{5}$.	Arenaria $\frac{28}{5}$.
Adoxa $\frac{25}{4}$.	Barbærea $\frac{20}{5}$.
Aesculus $\frac{11}{5}$.	Berberis $\frac{28}{5}$.
Alchemilla $\frac{10}{5}$.	Betula $\frac{10}{5}$, $\frac{13}{5}$.
Alliaria $\frac{29}{5}$.	Caltha $\frac{1}{5}$.
Allium $\frac{28}{5}$.	Capsella $\frac{10}{5}$.
Alnus $\frac{28}{3}$, $\frac{4}{4}$, $\frac{11}{5}$, $\frac{13}{5}$.	Caragana $\frac{27}{5}$.
Andromeda $\frac{20}{5}$.	Cardamine $\frac{1}{5}$, $\frac{27}{5}$.
Anemone $\frac{29}{3}$, $\frac{10}{4}$, $\frac{19}{4}$, $\frac{25}{4}$.	Carex $\frac{27}{4}$, $\frac{3}{5}$.
Antennaria $\frac{29}{5}$.	Cerastium $\frac{6}{5}$.
Anthoxanthum $\frac{5}{5}$.	Chelidonium $\frac{25}{5}$.

- Chrysosplenium $21/4$.
 Corydalis $19/4, 7/5$.
 Corylus $26/3, 11/5$.
 Cotoneaster $22/5$.
 Cratægus $8/5$.
 Daphne $15/4$.
 Draba $10/4$.
 Empetrum $25/4$.
 Eriophorum $18/4, 13/5$.
 Erodium $21/5$.
 Fagus $20/5$.
 Ficaria $21/4$.
 Fragaria $13/5$.
 Fraxinus $19/5, 29/5$.
 Gagea $10/4, 7/5$.
 Galanthus $18/3$.
 Geranium $29/5$.
 Geum $22/5$.
 Glechoma $25/4$.
 Larix $4/5$.
 Lathræa $17/4$.
 Lathyrus $19/5$.
 Lithospermum $12/5$.
 Lonicera $15/4, 23/5, 26/5$.
 Luzula $20/4, 2/5$.
 Muscari $4/5$.
 Myosotis $8/5$.
 Myosurus $10/5$.
 Myrica $7/5, 11/5$.
 Myrtillus $12/5$.
 Narcissus $1/5$.
 Orobus $19/5$.
 Oxalis $4/5$.
 Pedicularis $26/5$.
 Picea $28/5$.
 Plantago $22/5$.
 Polygala $26/5$.
 Populus $16/4, 1/5, 23/5$.
 Potentilla $4/5, 26/5$.
 Primula $8/5$.
 Prunus $3/5, 19/5, 20/5, 21/5, 22/5$.
 Pulmonaria $10/4$.
 Pulsatilla $19/4$.
 Pyrus $19/5, 28/5$.
 Quercus $26/5$.
 Ranunculus $21/4, 6/5, 24/5$.
 Ribes $15/4, 16/4, 20/4, 3/5, 6/5, 16/5, 17/5, 20/5$.
 Salix $17/4, 20/4, 25/4, 7/5$.
 Sambucus $19/4, 24/5$.
 Saxifraga $6/5, 20/5$.
 Scilla $23/4$.
 Sorbus $9/5$.
 Spiræa $14/4$.
 Stenophragma $20/4$.
 Syringa $9/5$.
 Taraxacum $13/5$.
 Tilia $19/5$.
 Trifolium $27/5$.
 Tulipa $13/5$.
 Tussilago $22/3$.
 Ulmus $25/4, 15/5$.
 Veronica $3/5, 4/5, 16/5, 27/5$.
 Viburnum $28/5$.
 Vicia $29/5$.
 Viola $15/4, 25/4, 6/5, 10/5, 13/5$.

Några ord med anledning af rektor L. M.
Neumans senaste angrepp.

Af CARL MALMSTRÖM.

I häftet n:r 3 af Bot. Not. sid. 138 har rektor L. M. NEUMAN gifvit ett genmäle på min lilla uppsats »*Trapa nantans* L. i Immeln år 1913» (Bot. Not. 1915 n:r 2 sid. 71.), hvilken tillkom för att häfva den i Skånes Naturskyddsfören. årsber. n:r 5 väckta misstanken, att »tvenne ynglingar från Stockholm», hvarmed tydligen menades min broder och jag, hvilka just vid den af rektor NEUMAN uppgifna tidpunkten uppehöllö oss vid Ranviken, skulle fräckt hafva bortröfvat det enda exemplar af sjönöten, som fanns i Ranviken hösten 1913. I samma årsberättelse påbördas oss äfven, att vi, för vinnande af tillträde till Ranviken, falskeligen skulle hafva uppgifvit oss ha »K. V. A:s uppdrag» och därigenom lyckats förleda en godtrogen man att visa oss växten.

Då emellertid rektor NEUMAN nu ej blott fasthåller vid sina i årsberättelsen fällda anklagelser, utan äfven tillåter sig nya påståenden, som helt gå ut på att misstänkliggöra min förklaring, känner jag mig nödsakad att ånyo upptaga denna sak till behandling. Detta är för mig af så mycket större vikt, som en detalj i min uppsats genom en beklaglig personförväxling tyvärr blifvit felaktig, och därigenom gifvit vissa af rektor NEUMANS påståenden en skenbar riktighet, hvilka dock ej på minsta sätt ha med de verkliga anklagelserna att göra.

Eftersom jag i min föreg. uppsats redan beskrifvit min ankomst till Breanäs och uppehållet därstädes¹⁾, vill jag inskränka mig till förklarandet af rektor NEUMANS uppgift, att bonden TRUED PERSSON aldrig träffat mig. Saken förhåller sig sålunda. Då jag första gången begaf mig till Breanäs, träffade jag ett par män strax utanför byn, med hvilka jag inlät mig i samspråk angående sjönötens förekomst i Ranviken. Männen ifråga omtalade, hvad de hade sig bekant därom, men nämnde samtidigt, att den, som bäst kände till saken, vore bonden TRUED PERSSON, till hvilkens gård de ock ledsagade mig. Framkommen till gården, mötte jag en äldre man, som jakande besvarade min fråga, om det var

¹⁾ Riktigheten af denna min version framgår af bifogade in-
tyg Bil. I.

hr. PERSSON, jag hade äran att tala vid. Denne man, hvars svar gjorde mig fullständigt öfvertygad om, att jag hade med hr. TRUED PERSSON att göra, var mig därefter följaktig under hela mitt första besök. När jag sedermera efter rektor NEUMANS och signaturen N:s angrepp i olika publikationer ansåg mig behöfva ett vittnesintyg på min vistelse vid Breanäs för bemötandet af dessa angrepp, blef jag upplyst om mitt misstag. Af de upplysningar, jag erhållit från hr. TRUED PERSSON (bil. II), framgår, att jag ej, då jag besökte hans hem, sammanträffat med honom utan hans son PER, som enligt traktens sed upptagit faderns förnamn som tillnamn, alltså PER TRUEDSSON. Det är denna man, som nu välvilligt intygat min vistelse vid Ranviken (bil I).

Hvad slutligen angår rektor NEUMANS förvåning, att hr. PER TRUEDSSON kunde ro »en okänd man» till växtplatsen, tror jag ej, att detta är så oförklarligt, då jag vid alla mina resor alltid är försedd med legitimationspapper, denna gång i form af stipendiebref och ett af polismyndigheterna utfärdadt pass¹⁾.

Komma vi så till mitt andra besök vid Breanäs (12—13 okt.) i sällskap med min broder.

Då vi, efter hvad som föröfrigt framgår af PER TRUEDSSONS intyg, ej kunde få bo på TRUED PERSSONS gård, så hänvisades vi till en af de närmaste granngårdarna. Namnet på den bonde, på hvars gård vi sålunda kommo att gästa, och hvilken följde oss vid undersökningarna den 12 okt., har nu fallit mig ur minnet. Han kan dock om så önskas helt säkert intyga, att vi nämnda dag förgäfves sökte efter sjönöts-exemplaret. Påföljande dag åtföljdes vi af hans cirka 14 år gamla son, hvilken ehuru möjligen icke vittnesgill i juridisk bemärkelse dock kan intyga, att ingen som helst växtinsamling ägde rum i Ranviken.

Af denna och min föregående redogörelse torde framgå: att mitt besök i Ranviken varit väl motiveradt, och att jag ej lockat någon godtrogen man uuder falska uppgifter att visa mig växtplatsen;

att mina färder å Ranviken skett i närvaro af vittnen, som kunna intyga alla mina åtgöranden på platsen;

¹⁾ Att jag hade detta senare papper, berodde på, att jag under sensommaren och hösten 1913 tjänstgjorde som ljunghmarksinventeringsman inom Kristianstads län vid den af statens skogsförsöksanstalt ledda undersökningen öfver ljunghmarkernas utbredning inom södra Sverige.

att sjönöten fanns i ett exemplar i Ranviken den 28 sept. 1913, som dock 12 okt. samma år var försvunnet;

att under den 14 dagar långa mellantiden upprepade starka nattfroster gått öfver Ranviken och vid flera tillfällen isbelagt densamma; samt slutligen

att hvarken jag eller någon i mitt sällskap varande person, vare sig tagit *Trapa* exemplaret i dess helhet eller någon del däraf. Ej heller har jag anmodat någon att utföra ett dylikt våldsdåd eller har mig bekant att något dylikt ägt rum.

Har orätt blifvit begånget, så är det hvarje ärlig mans ej blott rätt utan *plikt* att söka rättelse härutinnan. Han bör då klart och tydligt framlägga sina anklagelser, men samtidigt noga tillse, att de verkligen äro grundade.

Men att i likhet med rektor L. M. NEUMAN tillåta sig, att efter erhållna förklaringar fortsätta med sina angrepp och särskildt i den form som skett och därvid låta en tillfällig personförväxling, hvars reella innebörd han utan tvifvel förmår bedöma, utgöra grundvalen härför, blottar nogsamnt arten och värdet af rektor NEUMANS stridsmetoder.

Stockholm den 10 sept. 1915.

Bil I.

Intyg öfver förloppet af filosofie kandidaten Herr Carl Malmströms besök på Breanäs och i Ranviken hösten 1913, sådant det tedde sig för undertecknad.

Söndagen den 28 september kom en ung student cyklande till Breanäs för att undersöka Ranviken. Han hörde sig först för i byn om det fanns någon, som kände till Ranviken och »björkblommans» förekomst därstädes. Sedan man därvid hänvisat honom till min fader, hemmansägaren TRUED PERSSON, kom han upp till vår gård, hvarest vi gjorde hvarandras bekantskap. Han presenterade sig under namnet Carl Malmström, student vid Uppsala universitet. Därpå redogjorde han för sitt ärende till Breanäs och anhöll att blifva bistådd med upplysningar rörande Ranviken och björkblomman.

Min fader var vid detta tillfälle borta, men som jag själf kände ganska väl till dessa saker, ansåg jag mig böra biträda i hans ställe. Malmström frågade mig nu ett och annat om björkblomman, t. ex. om den ännu fanns kvar i Ranviken och i hur många exemplar. Slutligen frågade han

mig, om jag ville ro honom in i Ranviken och visa honom årets enda exemplar. Som mannen såg trovärdig ut, och som han sade sig ha Kungliga Vetenskapsakademiens uppdrag till undersökningen, lämnade jag mitt bifall därtill och rodde Herr Malmström in i Ranviken, hvarest jag visade honom björkblomman. Under båtfärden omtalade han, att han föregående år, äfven då på Vetenskapsakademiens bekostnad, utfört undersökningar öfver björkblomman och att han i torfmossor funnit nötter af densamma ända upp i Uppland och Västmanland.

Vid detta vårt gemensamma besök tog Malmström äfven ett par fotografier öfver Ranviken. Efter rodden, som varade cirka 45 minuter, inbjöd jag Malmström att komma in till oss och dricka en kopp kaffe. Vi sutto sedan ett par timmar och pratade. Ranviken och björkblomman voro därunder helt naturligt de viktigaste samtalsämnen. Då vi skildes åt denna dag, sade Malmström, att han efter en tid skulle komma tillbaka och då mer i detalj undersöka Ranviken. Samtidigt frågade han, om jag ville tillåta honom, att vid detta hans andra besök taga in hos oss. Söndagen den 12 oktober kom Malmström tillbaka till Breanäs. Han var då i sällskap med en person, som jag sedermera hört, skulle vara hans broder och hvilken var hemmahörande i Stockholm. Jag själf träffade honom ej den dagen, men har af vår familj hört, att Malmström först sökte upp vår gård och begärde då att han och brodern skulle få bo hos oss. Detta kunde ej bifallas, då vi dagen därpå (13 okt.) hade tröskning på gården. De hänvisades därför till en nabo. Jag hade vid detta Malmströms andra besök ej någon beröring med honom, än att han på måndagen kom upp till mig för att säga farväl och visade mig då en karta, som herrarna Malmström hade upprättat. På denna ville Malmström, att jag skulle utpeka hvar björkblomman förr träffades ymnigast.

Breanäs den 15 Juni 1915

Per Truedsson.

Bil. II.

Breanäs Immeln 28 Maj 1915.

Herr Filosofie kandidaten Carl Malmström Uppsala.

Vördsamt tack för medföljande bok. Och som ett svar af ärade skrifvelse vill jag meddela, att jag icke kan underskrifva medföljande intyg, då det ligger ett fel i att det

icke var jag, som rodde Herr Malmström, utan det var sonen, och han är halt, som Herr Malmström kanhända minnes, och han heter PER TRUEDSSON. Jag var icke hemma hvarken första eller andra gången vid besöket. Första gången Malmström var i Breanäs, var jag i Immeln, och jag minnes att jag vid Dönaberga mötte en person med studentmössa och glasögon, andra gången var jag i Hjärsås vid kyrkan och således äfven då borta, men vid Ranviken såg jag 2 personer utföra mätning, när jag kom mot hemmet. Och således kan jag icke med min namnteckning underskrifva medföljande intyg. — Men icke betviflas sanningsenligheten af någondera skrifvelsen, utan blott fel på person på så sätt att Herr MALMSTRÖM har tagit sonen PER TRUEDSSON för TRUED PERSSON och skulle Herr MALMSTRÖM önska, att han underskrifver ett intyg, finge då ett annat sändas.

Högaktningfullt
Trued Persson

Larsson, Robert, Läst och återgifvet. Populära uppsatser i naturvetenskapliga ämnen. Malmö 1915, Aktiebolaget Framtidens Bokförlag. 206 sidor.

Under titeln »Läst och återgifvet» har ROBERT LARSSON utsänt ett nytt band populärvetenskapliga uppsatser. Af botaniskt intresse innehåller samlingen följande: Gregor Mendel. Till femtioårsminnet den 8 febr. 1915. — Sädeslagens klorofyllvariationer. — Bastarder mellan hvete och råg. — Atlantens algängar. — Blommor som blixtra. Elisabet Linnés upptäckt tolkad efter halftannat sekel. — När växterna söfvas. — Åkrarnas flora. Ett par ord om några ogräs. — Pilevallarna. Tillflyktsort för ursprunglig vegetation. — Elektrokulturförsök. Komma de att få praktisk betydelse för jordbruket? — Falska analogier. En terminologisk uppränsning af professor W. JOHANNSEN. — Yrkesmässig växtsköfling. Naturskydd och torghandel.

Boken är dedicerad »Till minnet af BENGT LIDFORSS, läraren och vännen». Stilen är behaglig och framställningen klar och sakrik.

Hagen, I, Forarbejder til en norsk løvmosflora. XX, Dicranaceæ. 182 s. — K. Norske Vidensk. Selsk. Skr. 1914, Nr 1. --- Trondhjem 13 oct. 1915.

I denna del har förf. ånyo framlagt en massa egna, viktiga iakttagelser öfver den norska mossfloran. Icke mindre än 4 nya släkten uppställas:

Cnestrum, »Folia caulina valde mamillosa perichætium, distinctum, capsula striata, peristomiata» (*Onchophorus schisti*).

Gongronia, »Capsula demum sulcata» (*Oncophorus strumifer*).

Kiæria (*Dicranum* sect. *falcata* i Hartm. Sk. Flora ed. 10).

Scytalina, »Cellulæ foliorum basilares intermediæ nullæ; flores dioici; planta mascula vix tenerior quam feminea; capsula regularis, erecta; peristomium nullum. (*Dicranum montanum* och *flagellare*.)

Nya varieteter äro: *Campylopus Swartzii* v. *albescens* Limpr., *Cynodontium suecicum* v. *arcticum*, *Kiæria Starkii* v. *obtusula*, v. *laxiretis*, v. *alpestris* och v. *fallax*, *Dicranum majus* v. *condensatum*.

Oreoweisia serrulata har ej blifvit funnen på annat ställe än det ursprungliga i Sogn. *Dicranodontium circinatum* är ej identisk med *D. uncinatum*, dess v. *subfalcatum* upprätthålles som art. *Campylopus micans* Wulfsb. betraktas endast som en var. af *C. flexuosus*, grundad på en af W. ej beskrifven olikhet i bladet. *Cynodontium tenellum* anses ha prioritet före *C. torquescens*. *Dicranum hyperboreum* föres till *Cynodontium*.

Döde. Den 22 aug. 1915 apotekare EDMONT GUSTAVE CAMUS i Paris. — Prof. FERNAND PIERRE GUÉGUEN i Grignon, Frankrike, f. d. 25 juli 1872. — Den 4 sept. prof. D. T. GWYNNE-VAUGHAN i Reading, förut i Belfast. — Den 15 juli 1915 forskningsresanden ERNST ULE i Berlin-Lichterfelde, 61 år. — Den 16 mars 1915 JOSEPH VIRIEUX i Beauséjour, Frankrike. — Den 23 mars 1915 prof. OTTO N. WITT i Berlin, nära 63 år.

Vetenskapsakademien den 8 sept. Det meddelades att prof. J. ERIKSSON erhållit 3000 kr. i statsanslag för vetenskaplig bearbetning och publicering af sitt under många år samlade material af studier och iakttagelser rörande i Sverige uppträdande växtsjukdomar.

Den 13 okt. Det anmäldes att Naturhistoriska Riksmuseet mottagit som gåfva af enkefru M. KUGELBERG framlidne direktör HENRIK KUGELBERGS storartade herbarium, till största delen bestående af lägre parasitiska svampar af omkring 30,000 nummer, omsorgsfullt bestämda, åtföljda af kataloger och färglagda mikroskopiska teckningar. — För införande i Arkiv för Botanik antogs en afhandling af prof. G. LAGERHEIM: *Baltiska Zooecidier*, 2.

Om *Corylus Avellana*.

AV J. HENRIKSSON.

Intill år 1868 funnos på ängarna vid gården Östevatten i Gunnarsnäs socken, Dalsland, bland en stor mängd hasselbuskar några få exemplar, vilkas nötter mognade samtidigt med rågen och därför av allmogen kallades *rågnötter*, medan de övrigas nötter, som mognade 14—20 dagar senare, buro namnet *havrenötter*. De förra voro till formen långa och tämligen smala med tunt skal, varjämte buskens stammar stodo upprätt och tämligen tätt.

Under senare åren bragt på den tanken, att denna hassel möjligen vore en avart av den vanliga, har jag jämte flera äldre botanister i trakten, vilka från sin ungdom också mycket väl känna till denna hasselform, ivrigt sökt den, men förgäves: platserna, där dessa buskar en gång växte, äro förvandlade till åker.

Emellertid har förf. under sökandet efter den ifrågavarande hasseln tyckt sig finna en stor och konstant skillnad mellan frukterna hos olika exemplar av hasseln, en skillnad som synes, i likhet med vad på senare tiden skett med många andra, förut såsom enskilda arter ansedda växter, medgiva en uppdelning av den gamla *Corylus Avellana* åtminstone i åtskilliga, från varandra tydligt skilda varieteter. Stärkt i denna min förmodan icke blott av egna fleråriga iakttagelser på material från olika landskap, utan även och förnämligast genom tidigare gjorda rön av framstående forskare, har jag dristat mig att offentliggöra föreliggande lilla opus.

I tillgänglig litteratur i ämnet heter det i »Norges væextrige» av F. C. SCHÜBELER angående Norges »to Varieteter af Hassel»: »For omtrent 30 Aar siden ¹⁾ lagde jeg første Gang Mærke til begge disse Former, og se-

¹⁾ Dessa uppgifter publicerades år 1888.

nerer har jeg i den botaniske Have selv saaet Nødderna og omplantet Buskene af begge i fire paa hverandre følgende Generationer. Under alt dette have begge Former; *uden Undtagelse*, holt sig fuldkommen uforandrede».

Och GUNNAR ANDERSSON säger i sitt arbete »Hasseln i Sverige fordom och nu», pag. 158—159, »att jag liksom Schübeler funnit, att samma buske alltid har fullt likformiga nötter, om ock, då formen står på öfvergången, outvecklade nötter någon gång visa en något annan habitus än den fullmogna. Tvenne gånger har det förefallit mig, som om samma buske burit nötter af skiljaktig form, men en närmare utredning har i ty fall visat, att två buskar vuxo i hvarandra».

Beträffande terminologien har för svepet (cupula), vilket, som bekant, vanligen utgöres av två mer eller mindre tydligt skilda delar, använts benämningen det *yttre* (exterior), och det *inre* (interior), vilka i förhållande till den resp. nötens bas äro fästade på samma sätt, antingen nötterna sitta en och en eller flera tillsammans. Det inre svepet t. ex. befinner sig nämligen alltid på den sidan av nöten, åt vilken (sida) basens upphöjning, där sådan finnes, är riktad.

Nötens spets, som bekant en kvarstående del av stiftet, ofta benämnd *styli basis*, har jag för korthetens skull kallat *mamilla*. På längre eller kortare avstånd omslutes denna av en ringformig ås, märket efter perigonium, här kallad *jugum annulare* och trakten mellan denna och mamilla *area mamillaris*.

Måtten, som för de här beskrivna varieteterna avse resp. längd och bredd, äro tagna med passare från den fullmogna nötens spets till fästpunkten och tvärs över nötens bredaste del. Emedan nötterna stundom växla något med hänsyn till storleken, bli dessa mått dock blott ungefärliga.

Utom till de herrar, som välvilligt sänt mig prov

på hasseln från de resp. provinserna, stannar förf. i den största tacksamhet till Herr Professorn O. NORDSTEDT för benäget lämnade råd och upplysningar för detta utkast.

Synopsis varietatum Coryli Avellanæ suecicarum.

I. Cupula nuce matura multo longior.

(f. *schizochlamys* Spach)

a) Longitudo nucis latitudine haud vel paulo major.

* Area mamillaris conspicua.

1. Var. **arcuata** n. var. Cupula exterior interiore longior laciniis, inæqualibus, triangulare dentatis, dentibus superne pinnatifidis.

Nux superior sinu circuli terminata, basi succisa, 16 × 16 mm (Tab. I: 1).

Hab. in Dalia, paroec. Gunnarsnäs ad Hällan, Backerud et Östevatten (J. H—N), par. Holm ad Hålsungebyn (P. J. ÖRTENGREN).

2. Var. **distans** n. var. Cupulæ ad dimidium in lacinias distantes sublineares partitæ, exterior interiore multo longior.

Nux 17 × 17 mm., basi convexa (Tab. I: 2).

Hab. in Oelandia, par. Vickleby ad Vickleby (J. EKSTRÖM); Dalia, par. Gunnarsnäs ad Backerud (J. H—N).

3. Var. **silvestris** (Salisb.) DC., emend. Cupula exterior laciniis sat latis, dentatis, interior triangulare dentata, exteriore multo brevior.

Nux 12 × 12 mm., basi succisa (Tab. I: 3).

Hab. in Dalia, par. Gunnarsnäs ad Hällan (J. H—N).

4. Var. **teretiuscula** n. var. Cupulæ nucem omnino amplectantes, laciniis triangulare dentatis.

Nux subcylindrica, 17 × 15 mm., basi convexa (Tab. I: 4).

Hab. in Smolandia, par. Femsjö ad Olastorp (HUGO PERSSON); Oelandia, par. Vickleby ad Vickleby (J. EKSTRÖM).

5. Var. **velutina** n. var. Cupulæ saltem ad dimidium in lacinias latas, prope apicem dentatas partitæ.

Nux 15×14 mm., sat depressa, velutina, area mamillari valde magna, subplana, basi subsuccisa (Tab. I: 5).

Hab. in Dalia, par. Holm ad Hålsungebyn (P. J. ÖRTENGREN), par. Gunnarsnäs ad Östevatten (J. H—N).

6. Var. **turgida** n. var. Cupula exterior ad dimidium in angustas, interior in latas lacinias dentatas partita.

Nux 12×10 mm., subtomentosa, haud depressa, area mamillari magna, convexa, basi subsuccisa (Tab. I: 6).

Hab. in Gotlandia, par. Hejde (S. J. STENGÅRD pastor eccl.); Bahusia par. Ryr ad Heljebol (J. H—N); Dalia, par. Gunnarsnäs ad Östevatten (J. H—N).

** Area mamillaris nulla.

7. Var. **lata** n. var. Cupulæ brevibus dentibus triangularibus, exterior interiore multo longior.

Nux 13×14 mm., basi lata, succisa (Tab. I: 7).

Hab. in Gotlandia, par. Hejde (S. J. STENGÅRD, pastor eccl.); Helsingia, par. Segerstad ad Elftorp (C. STRANDBERG, magister ludi); Dalia par. Gunnarsnäs ad Östevatten (J. H—N).

8. Var. **limbata** n. var. Cupula exterior interiore longior ad tertiam partem in lacinias sat latas, prope apicem dentatas partita.

Nux 17×15 mm., sat compressa, sutura tenui, basi paulum gibbosa (Tab. I: 8).

Hab. in Oelandia, par. Vickleby ad Vickleby (J. EKSTRÖM); Bahusia, par. Ryr ad Heljebol (J. H—N); Dalia, par. Ertemark ad Bengtsfors, par. Gunnarsnäs ad Backerud, Mörtviken, Hjulsängen, Östevatten (J. H—N).

9. Var. **cryptomeria** n. var. Cupulæ pari longitudine, magnæ nucem circumtegentes, ad tertiam partem in lacinias inæquales dentatas partita.

Nux 18×14 mm., sat compressa, basi convexa (Tab. I: 9).

Hab. in Dalia, par. Holm ad Bröttorp (P. J. ÖRTENGREN); par. Ertemark ad Bengtsfors, par. Gunnarsnäs ad Hjulsängen et Östevatten, par. Ör ad Långerd (J. H—N).

10. Var. **compressa** n. var. Cupula exterior interiore longior, laciniis inæqualibus, sæpe dentatis.

Nux 19×16 mm., compressa, basi succisa valde attenuata (Tab. I: 10).

Hab. in Dalia, par. Ertemark ad Bengtsfors, par. Gunnarsnäs ad Mörtviken (J. H—N).

11. Var. **integra** n. var. Cupula exterior ad vel ultra medium irregulare partita, interior integra vel brevibus tenuibusque laciniis.

Nux 18×15 mm., valde convexa, basi gibbosa, attenuata (Tab. I: 11).

Hab. in Smolandia, par. Femsjö ad Olastorp (HUGO PERSSON); Oelandia, par. Vickleby ad Vickleby (J. EKSTRÖM).

12. Var. **sulcata** n. var. Cupula exterior interiore longior laciniis tenuibus dentatis.

Nux 15×14 mm., leviter sulcata, basi subconvexa. (Tab. I: 12).

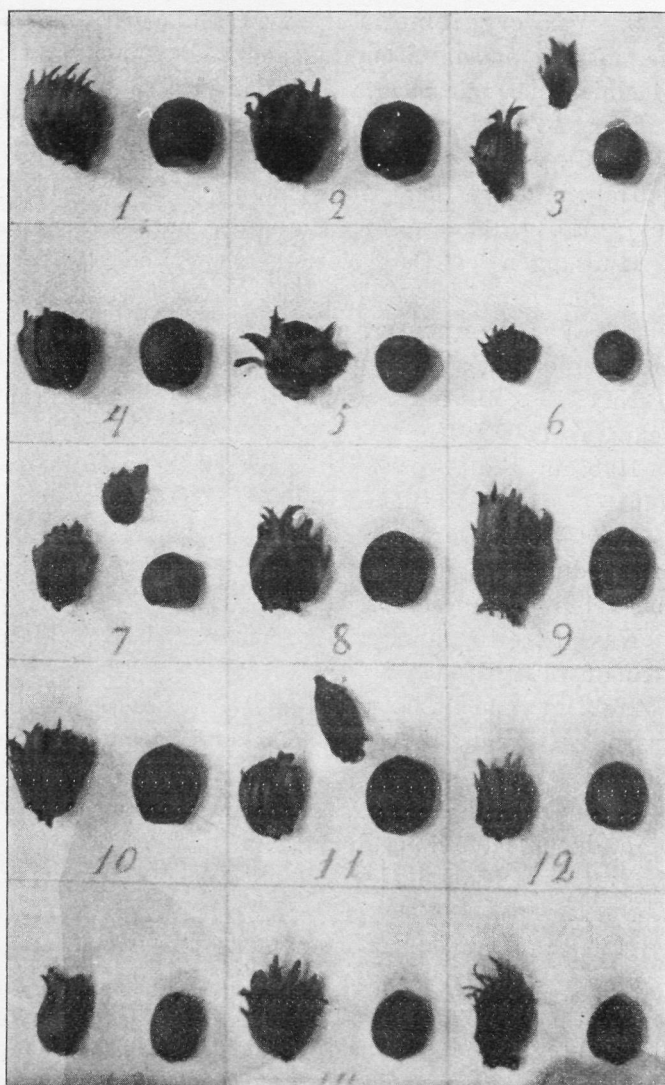
Hab. in Dalia, par. Gunnarsnäs ad Östevatten (J. H—N).

13. Var. **menthoides** n. var. Cupulæ pari longitudine, integræ vel laciniis brevibus et latis.

Nux 15×12 mm., forma carpellis Menthæ, in primis M. fragrantis (Presl.) simillima (Tab. I: 13).

Hab. in Oelandia, par. Böda ad Böda (O. CARLSON).

14. Var. **apiculata** n. var. Cupula exterior interiore multo longior, laciniis sat latis versus apicem dentatis.

Tafl. I. Frukter av *Corylus Avellana* med eller utan svepe.
 Fig. 1 v. *arcuata*, 2 v. *distans*, 3 v. *silvestris*, 4 *teretiuscula*, 5 v.
velutina, 6 v. *turgida*, 7 v. *lata*, 8 v. *limbata*, 9 v. *cryptomeria*, 10
 v. *compressa*, 11 v. *integra*, 12 v. *sulcata*, 13 v. *menthoides*, 14 v.
apiculata, 15 v. *acutiuscula*.

Tafel II. Fruktur av *Corylus Avellana* med eller utan svepe.

Fig. 16 v. *lacerata*, 17 v. *amblyocarpa*, 18 v. *cervispina*, 19 v. *obovata*, 20 v. *involverata*, 21 v. *oblonga*, 22 v. *gibbosa*, 23 v. *pectinata*, 24 v. *glabrata*, 25 v. *fuciformis*, 26 v. *ellipsoidea*, 27 v. *elongata*, 28 v. *acuminata*, 29 v. *truncata*, 30 v. *laciniata*.

Nux 15×13 mm., apiculata, basi gibbosa (Tab. I: 14).

Hab. in Helsingia, par. Segerstad ad Elftorp (C. STRANDBERG, mag. ludi); Dalia, par. Holm ad Hålsungebyn (P. J. ÖRTENGREN).

15. Var. **acutiuscula** n. var. Cupula exterior interiore multo longior, laciniis tenuibus, pinnatifidis, interior brevibus dentibus tenuiter triangularibus.

Nux 16×13 mm., cuspidata, basi gibbosa (Tab. I: 15).

Hab. in Helsingia, par. Segerstad ad Elftorp (C. STRANDBERG, mag. ludi).

b) Longitudo nucis latitudine multo major.

* Area mamillaris conspicua.

16. Var. **lacerata** n. var. Cupula exterior interiore longior, laciniis latis, inæqualibus, dentatis, interior dentibus sat brevibus, tenuiter triangularibus.

Nux 18×14 mm., area mamillari parva, basi subsuccisa, tenuiter contracta (Tab II: 16).

Hab. in Smolandia, par. Femsjö ad Olastorp (HUGO PERSSON); Bahusia ad Rödbo prope oppidum Kungelv (K. GUSTAFSON, magister ludi); Dalia, par. Holm ad Bröttorp (P. J. ÖRTENGREN), par. Gunnarsnäs ad Stakelund (J. H—N).

17. Var. **amblyocarpa** n. var. Cupula exterior interiore longior, hæc laciniis irregularibus, illa regularibus, dentatis vel apice furcatis.

Nux 16×14 mm., sublinearis, basi tenuiter convexa, apice truncata, area mamillari valde magna (Tab. II: 17).

Hab. in Dalia, par. Holm ad Hålsungebyn (P. J. ÖRTENGREN), par. Gunnarsnäs ad Mörtviken (J. H—N).

18. Var. **cervispina** n. var. Cupulæ pari longitudine, usque ad basem in lacinias latas, dentatas et furcatas partitæ, similitudine cornuum cervorum.

Nux 22×13 mm., area mamillari magna, jugo an-

nulari humili, interrupto, basi convexa (Tab. II: 18).

Hab in Oelandia, par. Böda ad Böda (O. CARLSON);
Dalia, par. Holm ad Bröttorp et Hålsungebyn (P. J. ÖR-
TENGREN).

19. Var. **obovata** n. var. Cupula exterior interiore paulo longior, ad dimidium laciniis tenuibus pinnatipartitis.

Nux 12×9 mm., apice sinu circuli terminata, area mamillari exigua, basi paulum extrorsa, contracta et gibbosa (Tab. II: 19).

Hab. in Bahusia ad Rödbo prope Kungelv (K. GUSTAFSON, magister ludi).

20. Var. **involuta** n. var. Cupulae pari longitudine, laciniis latis, inæqualibus, dentatis, nucem 10—15 mm. supereminentibus.

Nux 22×15 mm., area mamillari angusta, basi convexa (Tab. II: 20).

Hab. in Oelandia, par. Böda ad Böda (O. CARLSON);
Dalia, par. Holm ad Hålsungebyn (P. J. ÖRTENGREN).

** Area mamillaris nulla

21. Var. **oblonga** (Gunnar Andersson). Cupula exterior interiore longior, hæc brevibus laciniis inæqualibus, illa extra apicem nucis longis, tenuibus laciniis.

Nux 19×12 mm., apice paulum extensa, basi subsuccisa (Tab. II: 21).

Hab. in Dalia, par. Gunnarsnäs ad Östevatten et Hjulsängen, par. Ertemark ad Bengtsfors (J. H—N.);
Smolandia, par. Femsjö ad Olastorp (HUGO PERSSON).

22. Var. **gibbosa** n. var. Cupula exterior interiore longior, ad dimidium in lacinias lineares, dentatas partita.

Nux 20×13 mm., apice ellipse terminata, basi valde convexa (Tab. II: 22).

Hab. in Smolandia, par. Femsjö ad Olastorp (HUGO PERSSON); Dalia, par. Holm ad Hålsungebyn (P. J. ÖRTENGREN), par. Ertemark ad Bengtsfors (J. H—N).

II. *Cupulæ cum nuce matura pari longitudine vel eadem breviores* (f. *brachyclamus* Spach).

a) *Cupulæ cum nuce pari longitudine.*

23. Var. **pectinata** n. var. *Cupula* exterior interiore longior, laciniis tenuiter triangularibus.

Nux 15×10 mm., apice sinu circuli terminata, area mamillari exigua, basi gibbosa (Tab. II: 23).

Hab. in *Dalia*, par. Gunnarsnäs ad Östevatten (J. H—N).

24. Var. **glabrata** n. var. *Cupulæ* subglabræ, ad dimidium in lacinias lanceolatas partitæ; exterior interiore longior.

Nux 21×13 mm., depressa, basi valde gibbosa (Tab. II: 24).

Hab. in *Dalia*, par. Holm ad Hålsungebyn (P. J. ÖRTENGREN).

25. Var. **fusiformis** n. var. *Cupula* exterior interiore longior, laciniis inæqualibus, interior integra vel serrato dentata.

Nux 17×10 mm., acuminata, basi subacute extensa (Tab. II: 25).

Hab. in *Oelandia*, par. Vickleby ad Vickleby (J. EKSTRÖM); *Dalia*, par. Holm ad Bröttorp (P. J. ÖRTENGREN), par. Gunnarsnäs ad Hjulsängen (J. H—N).

b) *Cupulæ nuce breviores.*

26. Var. **ellipsoidea** n. var. *Cupulæ* ad dimidium in lacinias dentatas acuminatasque partitæ.

Nux 20×15 mm., sat compressa, subelliptica, area mamillari magna (Tab. II: 26)

Hab. in *Dalia*, par. Ertemark ad Bengtsfors (J. H—N).

27. Var. **elongata** n. var. *Cupulæ* ultra medium in lacinias dentatas partitæ.

Nux 19×12 mm., apice elongata, area mamillari nulla, basi subacute gibbosa (Tab. II: 27).

Hab. in Smolandia, par. Femsjö ad Olastorp (HUGO PERSSON); Dalia, par. Holm ad Bröttorp (P. J. ÖRTENGREN).

28. Var. **acuminata** n. var. Cupulæ ad dimidium in laciniis dentatas partitæ.

Nux 13×10 mm., acuminata, basi attenuata, succisa (Tab. II: 28).

Hab. in Dalia, par. Gunnarsnäs ad Östevatten (J. H—N).

29. Var. **truncata** n. var. Cupulæ ad dimidium in laciniis sublineares partitæ.

Nux 17×17 mm., apice truncata, area mamillari exigua, basi subgibbosa (Tab. II: 29).

Hab. in Smolandia, par. Femsjö ad Olastorp (HUGO PERSSON); Dalia, par. Holm ad Bröttorp (P. J. ÖRTENGREN).

30. Var. **laciniata** Doell. (Syn. *Corylus Avellana* L. v. *laciniata* Doell., *C. urticæfolia* Nois., *C. quercifolia* Hort., *C. heterophylla* Lodd.). Cupulæ laciniis brevibus, tenuiter triangularibus.

Nux (ex Franz Goeschke, Die Haselnuss, Tab. V) 18×15 mm., obovata, apice ampliter rotundata, basi gibbosa; folia laciniata, lobis acuminatis, serratodentatis (Tab. II: 30).

Hæc species, quam a Gallia australi ortam esse verisimile est, apud nos in Ostrogothia, par. Regna in villa clericali habitat.

Lunds Botaniska Förening d. 4 okt. Prof. NILSSON-EHLE demonstrerade en del speltoida spontanvariationer af hvete, hvilka han erhållit å försöksfälten vid Svalöf.

Den 15 okt. Det meddelades, att herrar stadsfullmäktige i Ystad inom kort hade att behandla ett förslag om anläggning af en ridväg i eller invid Nybroåns gamla fåra. Lokalen ifråga är sedan gammalt känd för botanister och naturvänner genom sin säregna flora och kan ur såväl rent floristiska som också växtfysionomiska synpunkter betraktas

som ett synnerligen intressant naturminnesmärke, värdt all pietet och allt skydd. Det framkomna förslaget att på denna plats anlägga en ridväg måste därför smärtsamt beröra en hvar botanist och öfverhufvudtaget naturvän.

Med anledning häraf beslöt Botaniska föreningen att genom en till herrar stadsfullmäktige i Ystad ställd skrifvelse vördsamt påpeka den ifrågasvarande lokalens egentliga art af naturminnesmärke; samt att till myndigheten i fråga rikta en vördsam och enträgen anhållan att ej genom anläggande af en ridväg i eller invid den gamla färan utsätta den intressanta vegetationen för att förstöras.

Ny litteratur.

- CLEVE-EULER, A., 1915, New Contributions to the Diatomaceous Flora of Finland. 81 s., 4 t. — Arkiv f. Bot., Bd. 14, N:r 9.
- ERIKSSON, J., 1915, Fortsetzte Studien über Rhizoctonia violacea DC., 31 s., 12 textf. — Arkiv f. Bot., Bd. 14, N:r 12.
- GERTZ, O., Livia juncorum Latr. och dess gallbildning. Den första cecidiebildningen i svensk litteratur. — Fauna och Flora 1915, s. 145—163, 4 textf.
- HEDLUND, T., Ett litet förtydligande af min redogörelse för bladrollsjuka hos potatis. — Särtryck ur Tidskrift för Landtmän 1915 s. 463—467.
- KRÄNZLIN, FR., 1915, Orchidaceæ quædam Americanæ. 8 s. — Arkiv f. Bot., Bd. 14, N:r 10.
- NATHORST, A., 1915, Zur Devonflora des westlichen Norwegens. 34 s., 8 t. — Bergens Museums Aarbok 1914—15.
- , Tertiäre Pflanzenreste aus Ellesmere-Land. 16 s., 2 t., 2 textf. — Report of the second norwegian expedition in the »Fram» 1898—1902, N:o 35.
- PALM, Bj., Studien über Konstruktionstypen und Entwicklungswege des Embryosaches der Angiospermen. — Gradualafhandling i Stockholm d. 29 maj 1915.
- SKOTTSBERG, C., 1915, Notes on pacific coast algæ. 1. Pylaiella Postelsiæ n. sp., a new type in the genus Pylaiella. — Univ. Calif. Publ. Bot. VI, 6, s. 153—164, t. 17—19.
- , Drag ur vegetationen i Kalifornien. — Fauna och Flora 1915, s. 97—114, 7 textf.
- SYLVÉN, N., 1915, Torneåträskområdets adventivflora. 57 s., 5 textf. — Arkiv f. Bot., Bd. 14, N:r 11.

Kopia af Linnéporträttet i Versailles.

Sedan ett tiotal år befinner sig i Lunds universitets ego ett ungdomsporträtt af CARL VON LINNÉ. Detta, en genom artisten JEAN HAAGEN utförd kopia af SCHEFFELS oljemålning från år 1739 (å Linnéanska stiftelsen på Hammarby), återger LINNÉS drag året efter det han återvänt till Sverige efter sin utländska resa och tillhör den porträttsamling, som pryder medicinska fakultetens sessionsrum.

I dessa dagar har botaniska institutionen i Lund haft glädjen att såsom gäfvu mottaga ett porträtt af LINNÉ från hans senaste lefnadsår. Taflan utgör en kopia af det år 1775 — endast tre år före LINNÉS död — af den svenske målaren ALEXANDER ROSLIN utförda porträtt, som på 1860-talet genom köp förvärfvades af tafvelgalleriet i Versailles. Redan i och för sig af högt konstnärligt värde, »ett mästerstycke genom den tilltalande uppfattningen af den åldrige vetenskapsmannen vid hans lefnads afton», erbjuder originalmålningen ett betydande intresse, emedan den, enligt prof. TYCHO TULLBERGS utredning, torde vara det enda af de tre från ROSLIN härrörande LINNÉ-porträtt, för hvilket LINNÉ suttit personligen modell. LINNÉ, som i listtiden sett ifrågasvarande tafla, intygar själf, att den utmärker sig genom stor porträttlighet (»så förträffligt, att intet kan vara likare», »effigies optima»). Mera bekant är dock den vackra och flera gånger reproducerade kopia af densamma, som några år senare verkställdes af LORENTZ PASCH d. y. och sedan år 1853 tillhör Linnean Society i London. (Se vidare härom prof. TYCHO TULLBERGS arbete: Linnéporträtt, Stockholm 1907, pp. 56 ff.).

Det till Lunds botaniska institution skänkta porträttet är — liksom originalet i Versailles och den PASCH'ska kopian — ett s. k. knästycke med LINNÉ i sittande ställning och iklädd lilafärgad sidendräkt med ordensstjärna å bröstet; vänstra handen med Linnæa-ranken hvilar å en bundt papper, medan den högra hålles stödd mot knäet. Då ordenstecknet blifvit vid Versailles-porträttets restaurering (under de senaste åren) föga lyckligt återgifvet — korset saknar, såsom TULLBERG anmärkt, krona och hänger ej ned från ordensbandet, utan tyckes vara fästadt midt öfver densamma —, har detta å kopian i Lund målats i öfverensstämmelse med motsvarande detalj å PASCHS kopia i London.

Därjämte har Linnæan, som å ROSLINS originalmålning ej framträder tydligt, blifvit friare återgifven.

Den omtalade kopian, en större duk (1120 × 860 mm.), har utförts år 1914 i Versailles af konstnären SVANTE BERGH och af handlanden NILS ROSÉN i Malmö öfverlämnats såsom gåfva till botaniska institutionen. Någon direkt efter Versailles-porträttet utförd kopia synes hittills icke hafva funnits i vårt land och, bortsedt från PASCHS, ej heller utomlands, hvarför taflan får ett ökad värde. Däremot hafva ROSLINS båda andra porträtt af LINNÉ, tvenne bröstbilder, hvilka tillhöra Vetenskapsakademien och konstsamlingarna å Gripsholm, flera gånger kopierats.

OTTO GERTZ.

Botanisk trädgård i Göteborg. Stadsfullmäktige i Göteborg hafva nu beviljat medel till anläggning af en botanisk trädgård å Änggården invid Slottsskogen. Professor SERNANDER har närmast uppgjort planen för den. Den 14 hektar stora naturparken erbjuder stor omväxling af växtsamhällen, som skola bibehållas. Chefskapet och trädgårdens detaljerade planläggning har anförtrotts åt doc. SKOTTSBERG.

Separat ur Botaniska a Notiser till salu.

I Botaniska Notiser 1901 annonserades separater ur dem till salu. Af dessa finnas numera endast ett fåtal kvar. Af många uppsatser i de sedan dess utgifna årgångarna af tidskriften finnas separater till salu. Priset beräknas efter 2 öre pr. sida och 25 öre pr. plansch förutom porto och postförskottsavgift. Endast ett eller några få exemplar finnas af hvarje uppsats. Rekvisition sker hos

Utgifvaren af Botaniska Notiser, Lund.

Innehåll.

- ARNELL, H. W., Våren vid Jönköping. S. 211.
 MALMSTRÖM, C., Några ord med anledning af rektor L. M. Neumans senaste angrepp. S. 231.
 HENRIKSSON, J., Om Corylus Avellana. S. 237.
 GERTZ, O., Kopia af Linnéporträttet i Versailles. S. 249.
 Smärre notiser. S. 235—6, 247—8, 250.